

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΑΣΠΡΟΥΛΑΚΗ, **Νόμοι και άρχοντες σέ σχέση με τó παι-
δευτικό πρόβλημα στόν Πλάτωνα**, διδακτ. διατριβή, 'Αθήνα 1974,
σελ. 96.

Ο Πλάτων, πανάρχαιος παιδαγωγός τής ανθρωπότητας, άποτελεί πηγήν άκέν-
ωτον ιδεών βαθυστοχάστων διά τήν εκπαίδευσιν τών νέων. Έχει δέ τó έργον
του φιλοσόφου μεγαλυτέραν άξίαν, διότι πάν ό,τι λέγει τó αίτιολογεΐ και τó
συναρτᾶ πρὸς γενικωτέρας ιδέας και αντίληψεις. Έδῶ κυρίως έγκειται ή καθοδη-
γητική άξία του υπερχρονικῶς και δι' αυτό δέν έπαυσε νά έρευνᾶται τó έργον του
ούτε θά παύση. "Ολοι οί λαοί όλων τών έποχῶν θά εκλέγουν ιδέας και θά ελέγ-
χουν τήν αίτιολογίαν των. Ούδεις θά σκεφθῆ ή χρησιμοποίησι έν τῷ συνόλω
του τó εκπαιδευτικόν σύστημα του Πλάτωνος, διότι αυτό άνήκει εις τόν χῶρον
τής ουτοπίας, δέν έχει ένότητα, διότι έξετέθη εις τά έργα του κατά τά διάφορα
στάδια τής εξέλιξεως τών ιδεών του, και διότι στηρίζεται εις τήν αντίληψιν τής
τριμερούς συνθέσεως του άτόμου (νοητικόν, θυμοειδές, επιθυμητικόν) και τής
όμοίας συνθέσεως τής πολιτείας, ως άτόμου νοουμένης, και όφειλούσης νά κυβερ-
νᾶται άπό τó νοητικόν (τούς άρχοντας), νά προστατεύεται άπό τó θυμοειδές (τούς
φύλακας) και νά έξυπηρετῆται άπό τó επιθυμητικόν (γεωργούς, τεχνίτας, έργά-
τα) πρβλ. Φαιδρ. 247 Α έξ. "Επίσης αί ιδέαι του Πλάτωνος περι παιδείας ή και
γενικῶς δέν είναι δυνατόν νά κατανοηθοῦν χωρίς προηγουμένην ανάλυσιν τών αν-
θρωπολογικῶν αντίληψεών του ότι οί άνθρωποι δέν γεννήθησαν τῆς αὐτῆς ποιότη-
τος (Πολ. 414 C έξ.) ή χωρίς ανάλυσιν τών περι τής έννοίας πάσης άγωγῆς και
αὐτοαγωγῆς (Πολ. 514 Α έξ.).

Εις τήν προκειμένην διατριβήν, ή όποία σπεύδω νά εΐπω ότι είναι διατυπω-
μένη εις ύφος λιτόν, μακράν παντός πλατυσμοῦ, ότι είναι άρτίως τεκμηριωμένη
άπό χωρία του Πλατωνικοῦ έργου και άλλων παλαιῶν συγγραφέων και άπό πα-
ραπομπάς εις τά έργα τής νεωτέρας διεθνούς βιβλιογραφίας, έρευνῶνται αί σχε-
τικαί περι παιδείας αντίληψεις του Πλάτωνος, αί διατυπωθεΐσαι κυρίως εις τά
έργα του «Πολιτεία» και «Νόμοι», αλλά και εις άλλους διαλόγους του, όπου
παρέχονται διασαφήσεις. Τάς Πλατωνικάς αντίληψεις ό σ. τας άναζητεΐ α') εις
τούς «Νόμους» ένθα έκτίθενται οί στόχοι τής νομοθεσίας, οί όποιοι θά έξυπηρε-
τηθοῦν με μορφωτικά αγαθά και δι' ένός κύκλου μαθημάτων διαφόρων δι' έκάστην
τῶν τριῶν τάξεων τῶν πολιτῶν τής ιδεώδους (ουτοπικῆς) πολιτείας του. Είναι
πολλά τά μεγάλα και ύψηλά, αλλά και πολλά τά άνεδαφικά, πού στηρίζονται εις
πολιτικάς αντίληψεις, πού είναι άπαραδέκτοι σήμερα. Ο συγγραφεὺς τά έπιση-
μαίνει καλῶς πάν-α τρυ-α. β') εις τά περι άρχόντων λεγόμενα, πού διαφωτίζουν
τά υπό του Πλάτωνος προτεινόμενα διά τó σύστημά του, αλλά πού είναι έξω πά-
σης σημερινῆς αντίληψεως, όπως καλῶς έπισημαίνει ό συγγραφεὺς. και γ') εις
τάς παιδαγωγικάς αντίληψεις του Πλάτωνος τας σχετιζόμενας πρὸς τήν συμμε-
τοχήν του πολίτου εις τά κοινά τής πόλεως και τας άρετάς τής πειθαρχίας κλπ.,
έφ' ὧν ό συγγρ. λαμβάνει τήν προσήκουσαν θέσιν. Τέλος ό σ. εξετάζει τήν Πλα-
τωνικήν αντίληψιν τής σχέσεως τής παιδείας πρὸς τήν εὐτυχίαν τής πόλεως και
τῶν πολιτῶν και τονίζει τήν συντηρητικότητα τῶν αντίληψεών του υπέρ τής κα-
θεστηκυίας τάξεως και οίονει τόν επικρίνει διά τήν στατικότητα τῶν ιδεῶν του.
'Αποβλέπων τις εις τήν άπέραντον ποικιλίαν τῶν πολιτευμάτων του συγχρόνου
κόσμου, δέν είναι δυνατόν νά συμερισθῆ έμμεσον άποδοκιμασίαν του σ.

Μοιραίως έρχεται κανείς εις τήν μεγαλόπνευστον κρίσιν του Πλάτωνος έν
Πολ. 526 Β «ἄρ οὐν και ὁ δημοκρατία ὀρίζεται ἀγαθόν (δηλ. έλευθερία), ή τού-

του ἀπληστία καὶ ταύτην καταλύει καὶ παρασκευάζει τυραννίδος δεσθῆναι. Καὶ νομίζω, ὅτι ὁ κατὰ πάντα καλῶς διαπραγματευθεὶς τὸ θέμα τοῦ συγγραφεὺς δὲν ἐφάνη γενναῖος καὶ δὲν ὑψώσεν ἐλεγκτικὸν τὸ ἀνάστημά του διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὴν σημερινὴν ἀτάσθαλον κατάστασιν. Τοῦναντίον φιλοφρονούμενος ἀτόπως τοὺς κρατοῦντας τοὺς ἀποκοιμίζει φέρον τὸν Πλάτωνα λέγοντα «Τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα πλάθει ὑπεύθυνους καὶ φιλελευθέρους» (πολίτες), πρᾶγμα πού δὲν τὸ λέγει ὁ Πλάτων, ἀλλὰ ὁ εἰς τὴν παραπομπὴν (3 σελ. 17) σημειούμενος Ἰσοκράτης. Τοῦτο εἶναι παντάπῃσιν ἀνακριβές. Τοῦναντίον ὁ Πλάτων ἀναλύων διεξοδικῶς τὰ εἶδη τῶν πολιτευμάτων, τὰ ἐρείσματά των τὰ θεωρητικὰ καὶ τὰ ἀποτελέσματά των τὰ πρακτικὰ ἀπὸ Πολ. 543c ἕως 564a καταδικάζει τὴν δημοκρατίαν. Ἴσως ἢ δημοκρατία πού ἐννοεῖ ὁ Πλάτων δὲν εἶναι ἡ δημοκρατία ἡ σημερινή. Ὁμως κατὰ σατανικὴν σύμπτωσιν τὰ πρακτικὰ συμπτώματα εἶναι τὰ αὐτὰ σχεδὸν φωτογραφικῶς, ἐξαγγελλόμενα προφητικῶς: 563a «Διδάσκαλός τε ἐν τῷ τοιοῦτῳ» (πολίτευματι) φοιτητὰς φοβεῖται καὶ θωπεύει, φοιτητὰς τε διδασκάλων ὀλιγοροῦσι, διὰ νὰ καταλήξῃ ἐν 564a «Εἰκότως τοίνυν, εἶπον, οὐκ ἐξ ἄλλης πολιτείας τυραννὶς καθίσταται ἢ ἐκ δημοκρατίας, ἐξ οἷμαι τῆς ἀκροτάτης ἐλευθερίας δουλεία πλείστη τε καὶ ἀγριωτάτη». Ὁ Ἀσπρουλάκης ἀντὶ νὰ μειώσῃ τὸ ἐξαιρετὸν βιβλίον του μὲ τὴν ἀνακριβῆ φράσιν τῆς σελ. 17 θὰ εἶχε προσφέρει ἐθνικὴν ὑπερρῆσιαν, ἀν τὴν ἀντικαθίστα μὲ αὐτὰ πού λέγει ὁ Πλάτων καὶ μάλιστα θὰ ἦτο ἔθνωφελές νὰ ἔστειλεν ἀντίγραφον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, τὸν Πρωθυπουργόν, τοὺς Ἀρχηγούς τῶν κομμάτων καὶ ὄλους τοὺς βουλευτὰς καὶ πολιτευτὰς. Διότι ὅπως ὀρθῶς σημειώνει σκοπὸς τῆς παιδείας καὶ τῶν παιδευόντων προφορικῶς ἢ γραπτῶς εἶναι ἡ εὐτυχία τῆς Πολιτείας καὶ ἡ διατήρησις τῆς ἐλευθερίας. Ἔτσι καὶ ὁ Πλάτων θὰ προεβάλλετο ὡς ὁ μέγας διδάσκαλος καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς σήμερον.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* *

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ, Πηγαὶ καὶ περιεχόμενον τῶν περὶ εἰμαρμένης κεφαλαίων τοῦ Νεμεσίου Ἐμέσης, διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία, Ἐν Ἀθήναις 1979 σελ. 158.

Ὁ ἀξίος τοῦ ὀνόματος Ἕλληνας φιλόλογος δὲν δικαιούται νὰ περιορίξῃ τὸ τόξον τῶν ἐπιστημονικῶν διαφορόντων καὶ ἐρευνῶν του εἰς μικρὸν τινα ἀριθμὸν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, καὶ δὴ καὶ κατὰ προτίμησιν τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς. Ἀφοῦ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ διανόησις ἔχει ἐνότητα ἀπὸ τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς μέχρι σήμερον, ὀλοκληρωμένος φιλόλογος εἶναι ὁ ἐγκρατής καὶ ἐρευνητής ὄχι μόνον τῶν προμνημονευθεισῶν περιόδων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς καὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας. Ἔτσι ἀντελήφθησαν τὸ ἔργον των οἱ κραταιοὶ φιλόλογοι τῶν προηγούμενων γενεῶν τῆς Νέας Ἑλλάδος, διότι ἡ ὀλοκληρωσις τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἐθνικοῦ μας ἔγινε μὲ τοὺς μετακλασσικοὺς συγγραφεῖς καὶ πρὸ πάντων μὲ τοὺς χριστιανοὺς. Ὁφείλει ὅμως νὰ ὀμολογηθῇ ὅτι ἡ ἀσχολία μὲ τοὺς κλασσικοὺς εἶναι εὐχερεστέρα, ἐνῶ τῶν μετακλασσικῶν ἢ ἀκριβῆς σπουδῆ πικρῶς ἀποβλέπει πολλὰ προβλήματα. ἀφοῦ αὐτοὶ γράφοντες ἔχουν ὑπ' ὄψει των τὴν ἀρχαίαν γραμματείαν, διασωθεῖσαν καὶ ἀπολεσθεῖσαν, καὶ κάθε φράσις των ἐμπεριέχει ἀναφορὰν εἰς κάποιον ἀρχαῖον κείμενον,